

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

Н.С. ПРОКОПЕНКО,
д.е.н., доцент, Європейський університет,
О.І. ПОПРОЗМАН,
к.е.н., доцент, Європейський університет

Аспекти управління інноваційною діяльністю підприємства

У статті розкривається теоретична суть та значення аспектів системи управління інноваційною діяльністю та сучасні підходи до управління інноваційними процесами виробництва продукції.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інноваційний менеджмент, система управління інноваціями, інноваційні процеси.

В статье раскрывается теоретическая суть и значение аспектов системы управления инновационной деятельностью и современные подходы к управлению инновационными процессами производства продукции.

Ключевые слова: инновационная деятельность, инновационный менеджмент, инновационные процессы, система управления инновациями.

In the article theoretical essence and value of aspects of control system by innovative activity and modern going opens up near the management of production of goods innovative processes.

Постановка проблеми. Інноваційний менеджмент як апарат управління інноваціями передбачає створення певної ієрархічної організаційної структури, до складу якої входять спеціалізовані підрозділи управління, керівники різних рівнів, які наділяються повноваженнями на прийняття та реалізацію відповідних управлінських рішень і несуть відповідальність за їх результати.

«Інноваційний менеджмент» (порівняно нове поняття в науково-управлінському середовищі) являє собою самостійну галузь управлінської науки та професійної діяльності, яка спрямована на формування й забезпечення умов інноваційного розвитку будь-якої організації.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Аналіз літератури з питань управління висвітлює різні підходи до визначення сутності та змісту інноваційного менеджменту. Розглянемо деякі з них. Так, на думку С. Ільїнкової, інноваційний менеджмент – це сукупність принципів, методів і форм управління інноваційним процесом, інноваційною діяльністю та персоналом, зайнятим цією діяльністю. П.Н. Герчикова розглядає інноваційний менеджмент як один із напрямів стратегічного управління, яке здійснюється вищим рівнем управління компанією. Виходячи з цього головна увага в інноваційному менеджменті має бути зосереджена на виробленні інноваційної стратегії і засобах її реалізації. Розроблення та виробництво нових видів продукції при цьому стає пріоритетним напрямом розвитку підприємства (фірми, корпорації), оскільки визначає всі інші напрями його розвитку. Г.Д. Ковальов інноваційний менеджмент визначає як систему управління економічним розвитком. При цьому менеджмент охоплює не тільки економіко-технічні проблеми, а й проблеми світогляду, бо світова тенденція полягає в радикальних змінах, пов'язаних з глобальним вибухом новацій.

Мета статті – проведення оцінки результатів інноваційної діяльності, яка характеризується внутрішнім станом підпри-

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

емства і необхідна для прийняття виробничо-інноваційних та управлінських рішень покращення та стабілізації розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу. Багато авторів приділяють увагу інноваційному менеджменту як функціональній системі управління і розглядають його як один із різновидів функціонального менеджменту, безпосереднім об'єктом якого є інноваційні процеси в усіх сферах економіки.

Державна інноваційна політика – це комплекс правових, організаційно-економічних та інших заходів держави, спрямованих на створення належних умов для розвитку інноваційних процесів в економіці, стимулювання впровадження результатів інноваційної діяльності у виробництво. Державна інноваційна політика здійснюється за такими напрямками: сприяння зростанню інноваційної активності; орієнтація на пріоритетну підтримку інновацій, які складають основу сучасного технологічного процесу; узгодження державної інноваційної політики з ефективною конкуренцією в цій сфері; захист інтелектуальної власності та інтересів національного інноваційного підприємництва; сприяння регіональному, міжрегіональному і міжнародному співробітництву в інноваційній діяльності [4, 6].

Головною метою державної інноваційної політики є створення належних умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енерго- та ресурсозберігаючих технологій, виробництва і реалізації нових видів конкурентоспроможної продукції.

Функціональний інноваційний менеджмент націлений головним чином на ефективне управління процесом розроблення, впровадження, виробництва та комерціалізації інновації, при цьому важливим моментом є синхронізація функціональних підсистем, удосконалення координуючих дій операційної системи виробництва, управління персоналом і здійснення контролю за інноваційним процесом.

Стратегічними пріоритетними напрямками інноваційної діяльності в Україні визнано:

1. Модернізацію електростанцій; нові та відновлювальні джерела енергії; новітні ресурсозберігаючі технології.
2. Машинобудування та приладобудування як основу високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії.
3. Нанотехнології, мікроелектроніку, інформаційні технології, телекомунікації.
4. Вдосконалення хімічних технологій, нові матеріали, розвиток біотехнологій.
5. Високотехнологічний розвиток сільського господарства і переробної промисловості.
6. Транспортні системи, будівництво, реконструкцію.
7. Охорону й оздоровлення людини та навколишнього середовища.
8. Розвиток інноваційної культури суспільства.

З метою забезпечення динамічного та ефективного управління процесами інноваційного розвитку, своєчасного внесення змін і доповнень проводиться систематичний моніторинг реалізації пріоритетних напрямів інноваційного розвитку. Подається узагальнена інформація про запроваджені заходи та досягнуті результати, яка містить такі показники:

- обсяг інноваційних капіталовкладень відносно річного рівня амортизаційних відрахувань;
- розмір доходу від інноваційних капіталовкладень за рік відносно обсягу інноваційних капіталовкладень;
- розмір сукупного фінансування розвитку науки і техніки відносно річного ВВП;
- обсяг продажу новоствореної продукції за рік відносно річного обсягу продажу;
- кількість винаходів на 1 млн. населення;
- кількість впроваджених винаходів за рік відносно їх загальної кількості.

Для реалізації інноваційних проектів суб'єктам інноваційної діяльності надається фінансова підтримка шляхом: повного безвідсоткового кредитування пріоритетних інноваційних проектів; часткового (до 50%) безвідсоткового кредитування інноваційних проектів та залучення до фінансування решти необхідних коштів виконавця проекту або інших суб'єктів; повної або часткової компенсації відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам; надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів; майнового страхування реалізації інноваційних проектів у страховиків.

Джерелами фінансування інноваційної діяльності є кошти державного бюджету України, місцевих бюджетів і бюджету Автономної Республіки Крим; власні кошти спеціалізованих державних і комунальних інноваційних фінансово-кредитних установ; власні чи запозичені кошти суб'єктів інноваційної діяльності; інвестиції фізичних і юридичних осіб; інші джерела.

Інноваційним підприємством вважається підприємство (об'єднання підприємств) будь-якої форми власності, якщо більше ніж 70% обсягу його продукції складає інноваційна продукція (продукти). Інноваційною визнається продукція, яка є результатом виконання інноваційного проекту або виробляється вперше, є конкурентоспроможною і має вищі техніко-економічні показники.

Інноваційне підприємство може функціонувати у вигляді інноваційного центру, бізнес-інкубатора, технополісу, технопарку тощо.

Зараз в Україні визначилися декілька організаційних форм реалізації інноваційної діяльності:

- університетські науково-дослідні центри, де відбувається ефективне об'єднання фінансових ресурсів, кваліфікованих наукових кадрів, матеріально-технічної бази;
- технопарки – акціонерні товариства, які займаються патентуванням, рекламою, маркетингом, консалтингом, лізингом, орендою в сфері науково-технічної діяльності;

– технополіси – якісно нова територіальна форма інтеграції науки і виробництва, що забезпечує високі темпи науково-технічного розвитку за рахунок можливостей регіону;

– бізнес-інкубатори – дрібні наукомісткі фірми, на яких створені сприятливі умови для створення сучасних наукових продуктів, навчання кадрів, стимулювання власного бізнесу;

– венчурні підприємства – малі підприємства, які забезпечують зв'язок між фундаментальними дослідженнями і масовим виробництвом, спеціалізуються на розробці нових наукових ідей та їх втіленні у виробництво [6].

Зміст поняття «інноваційний менеджмент» П.Н. Завлін розглядає в трьох аспектах: як науку та мистецтво управління інноваціями, як вид діяльності і як суб'єкт управління (див. рис.). Такої ж думки дотримується І. Балабанов [2], який вважає, що інноваційний менеджмент вивчає природу інновацій, інноваційного процесу, інноваційної діяльності і механізм управління цими процесами. Виходячи з того, що інновації торкаються всіх сфер людської діяльності та впливають на господарський процес, інноваціями необхідно і можливо управляти.

Як наука і мистецтво управління, інноваційний менеджмент базується на теоретичних положеннях загального менеджменту, серед яких визначальними є закони та закономірності динамічних систем, принципи, функції, форми й методи цілеспрямованої діяльності людей у процесі управління цими системами. Мистецтво як функціональний елемент інноваційного управління забезпечує повноцінне використання знань, ідей, досвіду, прийняття творчих рішень керівниками і спеціалістами, розвиток ініціативи всіх учасників інноваційної діяльності в організації.

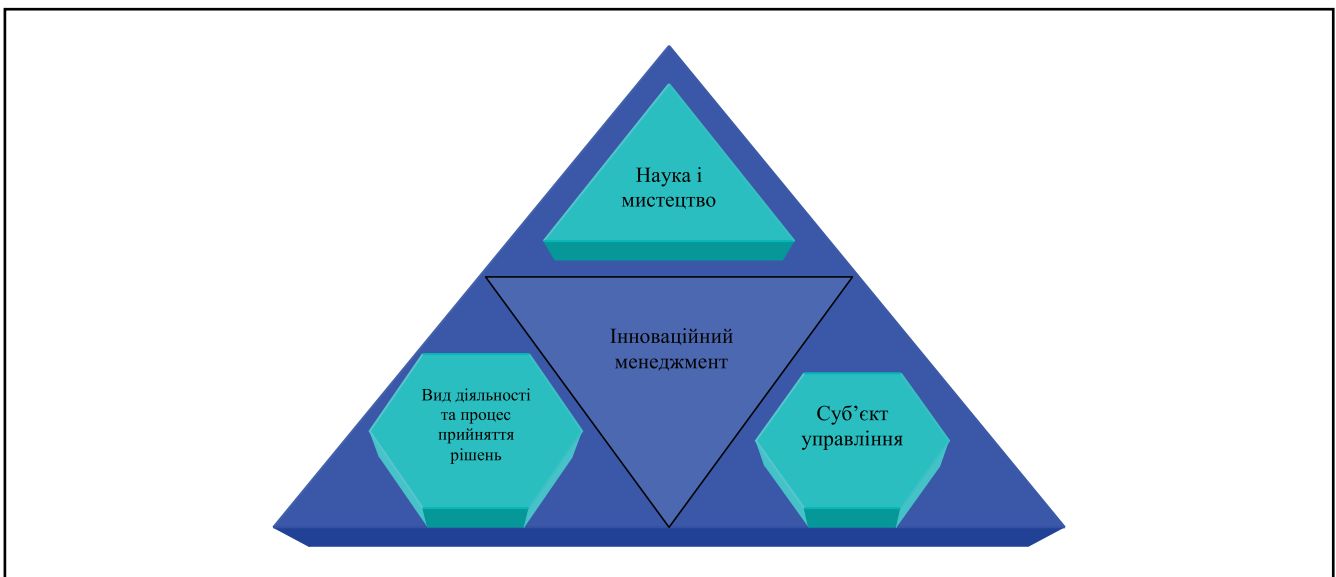
Як вид діяльності та процес прийняття управлінських рішень, інноваційний менеджмент являє собою сукупність процедур, що утворюють загальну схему управління інноваційним процесом. Ця сукупність складається із відповідних функцій управління, кожна з яких розпадається на окремі види роботи (етапи), що пов'язані з багатогранною діяльні-

стю підприємства і виконуються у відповідній послідовності. Склад функцій і завдань управління може бути регламентованим залежно від рівня керованої системи (економіка в цілому, галузь виробництва, корпорація, фірма чи окремий інноваційний проект) та умов її функціонування [4].

Різноманітність завдань планування в інноваційному менеджменті визначає необхідність вироблення планів за такими напрямками: проведення науково-дослідних робіт з розроблення ідей новацій, лабораторних досліджень; виготовлення зразків нової продукції, видів нової техніки; організація та проведення дослідно-конструкторських робіт; підбір необхідної сировини, матеріалів для виготовлення зразків нової продукції; розроблення технологічних процесів для виготовлення нової продукції.

Розглянута концепція інноваційного менеджменту, на думку Л. Огольової та Н. Круглової [5], виходить за вузькі рамки функціонального менеджменту і відповідає моделі інноваційного зростання економіки, коли створення наукового знання, нових інтелектуальних продуктів є визначальним. З цієї точки зору інноваційний менеджмент набуває інституціонального значення, яке передбачає включення в його поняття структурного оформлення сфери і системи управління інноваціями, наявність спеціального інституту менеджерів, наділених повноваженнями приймати рішення і нести відповідальність за результати інноваційної діяльності. З таких позицій інноваційний менеджмент необхідно розглядати як систему управління, що активно впливає на підприємницьку діяльність, на розвиток інноваційної, інвестиційної, соціально-економічної, політичної діяльності як окремої організації, так і країни загалом. Розвиток інноваційного менеджменту тісно пов'язаний із «розкріпаченням» особистості та зміною методів спілкування, при цьому творчий процес створення новацій стає предметом вільного морального й емоційного вибору особистості.

Інноваційний менеджмент у загальному вигляді – це складний механізм дії керуючої системи, яка створює для ін-

Аспекти інноваційного менеджменту [3]

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА

новаційного процесу та інноваційної діяльності сприятливі умови й можливості для розвитку і досягнення ефективного результату. Дисципліна «інноваційний менеджмент» вивчає економічні, організаційно-управлінські, соціально-психологічні чинники, що впливають на інноваційні процеси, і найефективніші форми організації цих процесів. Інноваційні процеси являють собою достатньо специфічний, масштабний, складний і різноманітний за своїм змістом об'єкт управління, який для ефективного розвитку потребує використання специфічних форм і методів управлінської дії.

В умовах нашої країни, коли відбувається реформування відносин власності і стимулювання розвитку підприємства і нововведення стали неодмінною складовою всіх структур, від органів державної влади до середніх і малих підприємств, використання наукових методів інноваційного управління стає важливим чинником розвитку країни, конкурентоспроможності та комерційного успіху будь-якої організації. Саме інноваційний менеджмент як система управління призначений для вирішення незадовільних ситуацій при управлінні змінами, орієнтованих на розвиток підприємства та задоволення його потреб [1].

Слід зауважити, що організація інноваційних процесів може мати формальний і неформальний характер. Формальна організація інновацій базується на методично обґрунтованих розрахунках і закріплюється в нормативних актах, положеннях, які регламентують права та відповідальність кожного з учасників інноваційного процесу. Неформальна організація – це спонтанно виникаючі внаслідок невизначеного характеру інновацій відносини між структурними підрозділами і виконавцями в процесі інноваційної діяльності. Неформальні взаємовідносини та співробітництво вчених, спеціалістів можуть давати значні наукові й практичні результати в інноваційній сфері [3].

Функція стимулювання в інноваційному менеджменті виявляється в спонуканні працівників до зацікавленості в результатах своєї праці зі створення і реалізації інновацій. Стимулювання передбачає створення системи моральних і матеріальних заохочень для співробітників організації у підвищенні професійного рівня, просуванні по службі, покращенні психологічного клімату, що дає змогу підвищити продуктивність як індивідуальної, так і колективної праці, забезпечити конкурентоспроможність і процвітання організації в довгостроковій перспективі.

Функція контролю – одна з важливих функцій інноваційного менеджменту. Вона полягає в перевірці організації інноваційного процесу, плану виконання створення новинок, реалізації інновацій.

Висновки

Інноваційне управління створює умови як функціонування, так і зростання господарських організацій, формування наукомістких галузей, що ведуть до корінних змін асортименту товарних ринків, зростання продуктивності праці, конкурентоспроможності підприємств, держави. Як система управління інноваційний менеджмент складається з двох ланок, або підсистем: керуючої підсистеми (суб'єкта управління) і керованої підсистеми (об'єкта управління), зв'язок суб'єкта управління з об'єктами відбувається за допомогою руху інформації. Цей рух інформації являє собою сам процес управління, тобто процес розроблення і здійснення керуючої дії суб'єкта управління на об'єкт управління. Механізм керуючого впливу включає збір, обробку і передавання необхідної інформації та прийняття відповідних рішень.

Головною передумовою успішного менеджменту в інноваціях є гармонізація відносин між людьми – учасниками інноваційної діяльності на підприємстві (організації), створення і підтримка сприятливого виробничого і психологічного клімату. Це в значній мірі досягається різними засобами мотивації праці виконавців.

Література

1. Бланк І.А. Стратегия и тактика управление финансами. – К.: Либідь, 2006. – 193 с.
2. Масенко Б.П., Афончеткова Т.М. Антикризове управління: Навч. посіб. – К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 264 с.
3. Бровка О.Г., Лата Т.М. Розробка концепції управління банкрутством // Вісн. Одес. ун-ту внутр. справ. – 2006. – №4. – С. 262–264.
4. Валдайцев С.В. Антикризисное управление на основе инноваций: Учебное пособие. – СПб: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2007. – 232 с.
5. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: Навч. посібник. – Київ: ЦУЛ, 2007. – 504 с.
6. Михасюк І.Р., Швайка Л.А. Державне регулювання економіки. Підручник. Львів: «Магнолія плюс»; видавець СГД ФО «В. М. Піча», 2006. – 220 с.